

TERORISMUL SUICIDAL: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

General de brigadă (r)
Vitalie MARINUȚĂ,
Ministru al Apărării

SUICIDAL TERRORISM: THEORETICAL AND PRACTICE ASPECTS

The given article approaches practical and theoretical aspects of the suicidal terrorism. The historical roots, the geography of the phenomenon, the psycho-socio-somatic aspects, the religious, political and economic reasons of the given system of radical acts are analysed. The author suggests a series of short term and medium term recommendations for fighting against the given phenomenon.

Terorismul, la general, și cel suicidal, în particular, au o istorie îndelungată. Acest sistem de acțiuni radicale a fost utilizat de-a lungul timpului de diferite organizații, atât religioase, cât și ideologice, pentru a-și atinge diverse scopuri. Majoritatea experților consideră că terorismul suicidal a fost implementat pentru prima oară pe larg în Sri Lanka de către organizația radicală nereligioasă Tigrii Eliberatori ai Pământului Tamililor, care în secolul trecut a fost în afara concurenței, săvârșind cele mai multe atacuri sinucigașe [1]. Fenomenul în cauză a luat o nouă amploare în ultimele două decenii – ofensivele sinucidale au împânzit diverse regiuni ale globului pământesc.

Datele statistice demonstrează că atacurile suicidale au devenit cea mai letală formă de terorism. Potrivit studiului coordonat de Robert Pape, specialist consacrat în domeniu, acest gen de terorism a constituit doar 3 la sută din totalul de atacuri teroriste între anii 1980-2003 și 50 la sută din totalul atentatelor soldate cu decese după 2003. În astfel de condiții se poate afirma că terorismul prin sinucidere a devenit un pericol iminent pentru orice societate și este mai actual ca oricând.

Multe țări au avut de suferit din cauza celui mai dezastruos *modus operandi* al terorismului internațional și se poate spune că atentatele teroriste din ultimii ani au schimbat până la un anumit punct cursul istoriei contemporane. Geografia atacurilor teroriste sinucigașe este foarte diversă: războiul civil din Sri

Lanka în anii '80 ai sec. XX, intifada (din arabă – *salvare*) palestiniană împotriva Israelului, atentatele din Irak și Afghanistan.

În istoria proximă totul se raportează la 11 septembrie 2001, când Statele Unite ale Americii au fost atacate pe propriul teritoriu, cu mijloace neconvenționale. Aceste acte teroriste s-au soldat cu circa 3 000 de morți și au servit drept imbold pentru formarea Coaliției Internaționale Antiteroriste și lansarea războiului antiterorist cu implicarea majorității statelor. După atentatul de la 11 septembrie 2001 asupra Statelor Unite ale Americii, acest fenomen a afectat Indonezia, India, Federația Rusă, Marea Britanie, Marocul, Norvegia și alte țări.

În ceea ce urmează vom analiza raționamentul terorismului sinucidal. Motivațiile lui fătice și ascunse. Cine sunt teroriștii sinucigași? Ce scopuri urmăresc? De unde obțin susținere? Ce facem și, mai important, ce am putea întreprinde pentru a opri sau descuraja fenomenul? Acestea nu sunt doar niște întrebări retorice, ci constituie chintesența subiectului pus în discuție.

Dat fiind faptul că despre fenomenul în cauză, în perioada recentă, s-au scris foarte multe cărți și articole, autorul nu pretinde că a descoperit ceva nou în domeniu, ci constată diversitatea de opinii, deseori contradictorii, însoțite, la rândul lor, de concluzii și recomandări echivoce.

Pentru a explica exact fenomenul atacurilor sinucidale, urmează să prezentăm o definiție clară, care ar da posibilitatea să separăm această metodă a terorismului de altele. Deși are multe definiții, considerăm că definiția dată de dr. Boaz Ganor este cea mai reușită. În opinia expertului, „atacul sinucidal constituie o metodă operațională, al cărui succes depinde de însăși moartea atacantului”.¹ În cazul atentatelor sinucigașe, *atacantul* este conștient de faptul că misiunea nu poate fi îndeplinită fără ca el să-și piardă viața.

Atacurile sinucidale se efectuează de indivizi care de obicei au o motivație concretă. Cine sunt teroriștii sinucigași și ce urmăresc ei, sunt întrebări foarte dificile, care au obținut o conotație aparte, în mod special după evenimentele din 11 septembrie 2001. Motivațiile lor pot varia de la principii ideologice la cele religioase, de la beneficii materiale sau financiare pentru membrii familiilor acestora până la „beneficii” pentru post-existență. După David Long, un alt nume de referință în domeniu, „moti-

¹ Traducerea ne aparține.

vele care duc la comiterea unui act de terorism sunt tot atât de multe cât teroriștii înșiși”.

Portretul psiho-socio-somatic al teroristului sinucigaș, în conștiința lumii contemporane, arată în felul următor: un bărbat cu vârsta cuprinsă între 16 și 28 de ani, sărac, fără studii, necăsătorit, izolat social și cu un puternic component de fanatism religios. Mai multe studii în domeniu demonstrează că acest stereotip este, totuși, unul incorect.

Astăzi, teroriștii sinucigași provin din toate categoriile societății și de cele mai dese ori ei nu corespund caracteristicii descrise mai sus. Nu sunt solitari social, au o cultură politică, lipsa studiilor și fanatismul religios nu îi caracterizează. Ei pot fi bărbați sau femei, căsătoriți sau celibatari, tineri sau în etate. În majoritatea cazurilor, aceștia nu provin din mediul infracțional, nu se află într-o stare depresivă și au mari șanse de succes în viață. În aceste condiții, nu putem să vorbim despre un portret comun al *teroriștilor sinucigași*.

Atentatele sinucigașe individuale sunt sporadice. În majoritatea cazurilor acestea sunt planificate și conduse de către organizații teroriste. Astfel, terorismul suicidal fiind caracterizat drept un fenomen instituțional, care aduce beneficii organizațiilor teroriste. Fără implicarea organizațiilor nu ar fi fost posibilă creșterea numărului atacurilor sinucidale în ultimele decenii.

Scopul principal pe care și-l propun autorii acestui gen de atentate este de a demoraliza populația civilă, de a crea o situație de haos și frică în societate, încercând astfel să impună guvernele țărilor respective să schimbe politica. Totodată, atacurile sinucidale sunt folosite de organizațiile integriste și ca o modalitate de mobilizare a propriilor susținători [2].

În atare condiții, terorismul prin sinucidere este cea mai eficientă metodă de a atinge în parte aceste scopuri și de a influența deciziile politice ale guvernelor statelor atacate. Totodată, *scopul final al oricărui act terorist este unul politic*, chiar dacă organizațiile teroriste invocă motivul religios, național sau ideologic.

Organizațiile radicale, autorii acestui gen de atentate au, în majoritatea cazurilor, mai puține resurse și posibilități decât „inamicii” lor, statele suverane. Pentru a-și promova agenda, teroriștii aplică metode neconvenționale care le dau posibilitatea de a provoca adversarilor cât mai multe prejudicii și pierderi umane, materiale și financiare, în același timp păstrându-și propriile capacități.

Atacurile teroriste sinucigașe sunt o metodă foarte simplă de agresiune, dacă nu luăm în calcul prețul vieții omenești, care însă aduce extremiștilor „beneficii” cu mult mai mari, comparativ cu alte metode de luptă. Organizate în locuri aglomerate, atacurile în cauză se bucură de o acoperire largă în plan informațional, nu necesită planificarea căilor de retragere după îndeplinirea misiunii [3] și exclud pericolul pentru atacator de a fi prins după îndeplinirea misiunii. În acest sens, atacurile suicidale sunt cea mai eficientă metodă de luptă a organizațiilor teroriste sub aspectul cost-beneficiu.

Totodată, activitatea organizațiilor teroriste depinde în mare măsură de susținerea societății în numele căreia teroriștii acționează. Deși procesul de globalizare și eradicare a valorilor naționale este tot mai conturat, în majoritatea societăților contemporane mai persistă totuși sentimentul de afecțiune față de pământul strămoșesc, tradiții culturale și religie. În cazul în care aceste valori (naționale) sunt în pericol, fenomenul individual se transformă în unul colectiv și societatea poate accepta sacrificii enorme pentru a-și proteja identitatea. Sacrificiul unor membri ai societății respective este unul de natură drastică și, în unele cazuri, poate fi acceptat parțial sau în totalitate de societate, acest fapt fiind demonstrat de mai multe evenimente istorice.

În cadrul organizațiilor teroriste islamiste, atât liderii spirituali, cât și „martirii” („shahid” în arabă), consideră că sinuciderea în numele religiei este un *act benefic*. Când o întregă societate, timp îndelungat, prin intermediul educației și al propagandei, este învățată să proslăvească pe cei care s-au sinucis în numele religiei, înrolarea în detașamentele morții devine o decizie foarte rațională. De aceea, contracararea fenomenului în cauză depinde în mare măsură de schimbarea proporțiilor cost-beneficiu atât pentru cei care se sinucid, cât și pentru organizațiile teroriste care folosesc atacurile sinucigașe.

Printre *mujahedini* („luptătorii pentru dreptate”) sunt cunoscute cazuri de *kamikaze*, inspirate și de realitățile din Irak. Aceste acțiuni extremiste au la bază motive *financiare*, deoarece familia „shahid”-ului („martirului”) primește o recompensă financiară substanțială (câteva mii de dolari), și motive *religioase* – asigurarea unei vieți eterne și vederea feței lui Allah, privilegiu asigurat pentru încă 70 din rudele „martirului” [4]. În opinia noastră, acceptarea atacurilor teroriste sinucigașe și glorificarea de către societate a persoanelor care le-au comis, depind în

cea mai mare măsură de poziția persoanelor oficiale și a liderilor spirituali.

Urmărind știrile difuzate de mass-media internațională, se creează impresia că acest fenomen este caracteristic Orientului Mijlociu și islamului. În linii generale, atacurile sinucigașe nu sunt caracteristice unei anumite religii, națiuni sau regiuni a globului pământesc. Începând cu anul 2000, Al-Qaeda (*Baza eternă*), organizație teroristă religioasă, a devenit liderul mondial în organizarea atentatelor, autorul a circa 70 la sută din totalul de atacuri sinucigașe, fiind, de exemplu, implicată în mai multe acțiuni teroriste împotriva ambasadelor americane din Kenya, Tanzania ș.a. În urma acestor acțiuni criminale au avut de suferit zeci de mii de persoane din peste 20 de țări.

Potrivit unui studiu condus de Bruce Hoffman, conducător al oficiului din Washington al Corporației RAND, 31 din 35 de organizații care au condus atacuri sinucigașe în această perioadă sunt islamice și majoritatea au avut loc în Orientul Mijlociu. În atare condiții, din păcate, în societate s-a creat percepția că acest fenomen este caracteristic doar națiunilor din Orientul Mijlociu, ceea ce nu este adevărat.

Totuși, comunitatea internațională ar trebui să intervină mai eficient cu diverse măsuri pentru a combate fenomenul terorismului, în ansamblu, și a celui suicidal, în particular. În opinia noastră, fenomenul nu poate fi eradicat completamente. Indiferent de ceea ce am întreprinde, întotdeauna va fi un segment radical al societății care va fi determinat să utilizeze atacurile de acest gen pentru a-și promova interesele. La nivel strategic, măsurile de combatere a atacurilor sinucigașe nu diferă de măsurile de combatere a atacurilor teroriste în general.

Considerăm că măsurile trebuie să fie elaborate în două dimensiuni temporale: pe termen scurt și pe termen lung. Pe termen scurt, este necesar să se mobilizeze toate eforturile pentru a distruge fizic capacitățile organizațiilor teroriste de a planifica și conduce noi atacuri. Realizarea acestor măsuri revine mai mult militarilor, serviciilor de informații, organelor de anchetă și poliției. Din aceste considerente, comunitatea internațională luptă în Afghanis-

tan, Irak și în alte regiuni unde terorismul are suport considerabil, inclusiv în unele cazuri de la stat.

Pe termen lung, este necesar a se elabora și a se implementa seturi de măsuri ce ar ameliora posibilitățile comunității internaționale de apărare împotriva acestor atacuri, a realiza un consens internațional în privința metodelor de combatere a terorismului, în general, și a atacurilor suicidale, în particular. Realizarea măsurilor pe termen lung, în cea mai mare parte depinde de eforturile conjugate ale guvernelor și comunității internaționale.

Însă din ambele seturi de măsuri strategice, care au părțile lor pozitive și negative, cea mai importantă și cea mai promițătoare, dar și cea mai dificilă de realizat, totodată, este atragerea în lupta contra terorismului a societății. Mai cu seamă a acelor segmente sociale care sprijină moral, material și sub alte forme organizațiile teroriste, legitimând în acest mod existența și metodele lor de activitate.

De mai mulți ani întreaga comunitate internațională, inclusiv Republica Moldova, depune eforturi considerabile pentru a combate terorismul internațional. Efortul militar constituie un suport substanțial în eradicarea terorismului mondial, însă el reprezintă doar un mic segment din cel necesar. Majoritatea victoriilor vor veni în cazul în care diferite agenții vor coopera pentru a implementa proiecte de reconstrucție și normalizare a vieții în aceste state, de democratizare a altor regiuni și de combatere a ideologiei teroriste în propriile țări. Doar cooperarea internațională va duce la eradicarea fenomenului terorismului suicidal.

Bibliografie

- [1] A. Silke, *The role of suicide*, în: *Terrorism and Political Violence*, Routledge, Vol. 18, Spring 2006, Nr. 1, p. 44.
- [2] Mia Bloom, *Rational Interpretations of Palestinian Suicide Bombing*. Paper presented at the Program on International Security Policy, University of Chicago, 2002.
- [3] Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, New York, Columbia University Press, 2006, p. 133, 135.
- [4] Vezi Ion Xenofontov, *Afghanistanul în contextul geopolitic internațional: dilemele existenței*, în: *In onorarea Anatol Țăranu: Studii de istorie contemporană a românilor*, Chișinău, CEP USM, 2011, pp. 284-292.